

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
РАДА АДВОКАТІВ
УКРАЇНИ

UKRAINIAN NATIONAL
BAR ASSOCIATION
BAR COUNCIL OF
UKRAINE

04070, Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 2-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

2nd floor, 3 Borysoglibska str., Kyiv 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

РІШЕННЯ № 85

Про звернення до українських та міжнародних інституцій з питань порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності

«21» вересня 2020 року

м. Київ

Рада адвокатів України, обговоривши звернення адвоката Авдеєнка В.А. від 30 квітня 2020 року та доповнення до нього щодо вжиття заходів про відновлення його порушених прав та гарантій адвокатської діяльності, зазначає наступне.

Зі змісту звернення та за інформацією доповідача з цього питання представника адвокатів Рівненської області у складі Ради адвокатів України Лазарчук Г.В., колегією суддів ВАКС (Маслов В.В., Строгий І.Л., Федорак Л.М.) при розгляді справи № 760/26347/18 порушені права захисника Авдеєнка В.А., який діяв в інтересах обвинуваченого Білика О.В.

Серед низки порушень заявник звертає увагу на грубе нехтування судьями ВАКС норм процесуального законодавства, зокрема на безпідставну відмову в задоволенні клопотання захисника про надання розумного строку на ознайомлення з матеріалами справи, а також відмову у задоволенні заяви від виконання обов'язків захисника на підставі пункту 1 частини 4 статті 47 КПК України.

Так, колегія суддів ВАКС (Маслов В.В., Строгий І.Л., Федорак Л.М.), мотивуючи рішення про відмову у клопотанні захисника про надання розумного строку на ознайомлення з матеріалами справи, зазначає що фактично був наданий час на ознайомлення, а аргументи щодо повного вивчення матеріалів та їх правового аналізу, узгодження правової позиції є несуттєвими, розгляд справи необхідно продовжити.

При цьому адвокат Авдеєнко В.А. інформує, що виходячи з об'єму документів, аудіо та відеозаписів на 9 дисках, ним в установленій колегією час, а саме протягом 24 годин, опрацьовано лише частину матеріалів з тому № 5 та переглянуто відеозапис проведення НСРД лише з одного компакт диску. За таких обставин адвокат Авдеєнко В.А. змушений був за згодою клієнта відмовитися від виконання обов'язків захисника в даному судовому процесі, оскільки часткове ознайомлення з матеріалами НСРД у цій справі унеможливили подальший ефективний захист обвинуваченого Білик О.В. у судовому засіданні, у тому числі узгодження спільної правової позиції між клієнтом та адвокатом.

Водночас, вищезазначена колегія суддів, відмовляючи захиснику в клопотанні про відвід колегії та в заяві про відмову від виконання обов'язків захисника, зобов'язала адвоката Авдеєнка В.А. продовжувати приймати участь у розгляді справи № 760/26347/18, обґрунтувавши що захисником не наведено жодної обставини передбаченої статтею 78 КПК України.

З огляду на наведене Рада адвокатів України дійшла висновку, що колегією суддів ВАКС (Маслов В.В., Строгий І.Л., Федорак Л.М.) у справі № 760/26347/18 вчинялись дії, які перешкождали адвокату Авдеєнку В.А. здійснювати захист свого підзахисного шляхом обмеження строку на ознайомлення з матеріалами справи та залучення його до участі в судовому процесі за наявності заяви-відмови від виконання обов'язків захисника, що є порушенням конституційного права на захист, приписів КПК України (зокрема частини 2 статті 317), пунктів 19, 21 Основних принципів, що стосуються ролі юристів.

Крім того, діями суддів ВАКС порушено засади кримінального судочинства, які безпосередньо впливають з Конституції України та міжнародно-правових зобов'язань в сфері прав людини, а саме: верховенство права, законність, диспозитивність (стаття 7 Кримінального процесуального кодексу України).

На переконання Ради адвокатів України саме штучне намагання суддів ВАКС прискорити розгляд справи № 760/26347/18 призвело до порушення прав та гарантій адвокатської діяльності Авдеєнка В.А.

Так, відповідно до частини першої статті 131-2 Конституції України, надання професійної правничої допомоги в Україні покладається на адвокатуру. Незалежність адвокатури гарантується Конституцією.

Кожен має право на правову допомогу (стаття 59 Конституції України). Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист (частина 2 статті 63 Конституції України).

За змістом статті 64 Конституції України конституційне право кожного на професійну правничу допомогу не може бути обмежене. Ніхто – ні

громадяни, ні держава – не має права перешкоджати отриманню правової допомоги.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», далі – Закон, визначає правові критерії адвокатської діяльності, до яких відноситься у тому числі незалежність професійної діяльності.

Відповідно до статті 20 Закону, під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, зокрема, представляти і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб у суді.

Професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами (стаття 23 Закону). У цій статті Закону зазначені гарантії адвокатської діяльності, зокрема: забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності; забороняється притягати до кримінальної відповідальності чи іншої відповідальності адвоката або погрожувати застосуванням відповідальності у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності згідно із законом тощо.

Обсяг процесуальних прав, як можливість реалізації професійних прав адвоката, визначений також нормами КПК України (статті 42, 46), та кореспондується із принципом верховенства права (статті 8 КПК України), який дозволяє адвокату застосовувати методи захисту, які не заборонені законом, при цьому рівність сторін у кримінальному процесі гарантована статтею 22 КПК України.

Основним обов'язком захисника у кримінальному провадженні є здійснення ним професійної діяльності з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність обвинуваченого.

Захисник завжди зобов'язаний діяти в інтересах підзахисного, які для нього мають бути пріоритетними. У межах дотримання принципу законності адвокат зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з переваги інтересів клієнта перед своїми власними інтересами, а також будь-якими іншими міркуваннями.

Право захисників надавати пояснення та заявляти клопотання і заперечення стосовно кожного доказу безпосередньо під час його дослідження, і є практичною реалізацією принципу змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості (стаття 22 КПК України).

Так, частинами 1, 2 статті 22 КПК України визначено, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Відповідно до частини 1 статті 20 КПК України підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості вільно обирати адвоката, знайомитись з матеріалами справи, надавати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

У контексті наведеного Рада адвокатів України наголошує, що захист передбаченими процесуальним законом методами інтересів клієнта є прямим обов'язком адвоката, що визначений профільним Законом, а тому обмеження часу на належне ознайомлення захисником з матеріалами справи є грубим порушенням діючого законодавства, у тому числі професійних прав адвоката.

Також, Рада адвокатів України вважає неприпустимим те, що судді ВАКС за наявності відмови захисника від виконання своїх обов'язків на підставі пункту 1 частини 4 статті 47 КПК України та при згоді клієнта з діями захисника, визначили обов'язковою присутність адвоката Авдесенка В.А. у судовому засіданні по справі № 760/26347/18, тим самим визнавши по суті, що захисник має лише формальний обов'язок бути присутнім під час розгляду справи, закріплюючи тим самим результат такого розгляду.

Така позиція суддів ВАКС суперечить практиці Європейського суду з прав людини, в рішеннях якого констатувалось порушення права на захист у справах, де захисник формально був призначений, проте не здійснював ефективний захист (справа «Яременко проти України»), а також узагальненню ВССУ від 25 вересня 2015 року, де зазначено *за наявності ознак «символічного надання послуг» захисником судове рішення підлягає скасуванню.*

Отже, встановлені колегією суддів Вищого антикорупційного суду у справі № 760/26347/18 обмеження щодо строків ознайомлення з матеріалами справи, тиск з боку суддів на адвоката щодо його обов'язкової але формальної участі у процесі, є порушенням основоположних засад здійснення судового розгляду кримінального провадження та фактичним позбавленням обвинуваченого на належний захист та вільний вибір адвоката, що суперечить Конституції України, профільному Закону, положенням КПК України.

Рада адвокатів України звертає увагу на те, що такими діями суддів ВАКС порушується не тільки національне, а й міжнародне законодавство, зокрема статті 6, 8, 17 Конвенції по захисту прав людини і основних свобод (1950 року).

Зокрема, Європейський суд з прав людини зазначає, що одним із складників справедливого судового розгляду в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції є право на змагальне провадження.

Концепція справедливого судового розгляду, в аспекті дотримання принципу змагальності, передбачає право сторін судового розгляду знати і коментувати всі подані докази або подані пояснення, які мають суттєве значення та впливають на рішення суду таким чином, який може бути несприятливим для будь-якої із сторін (справа *Ferreira Alves (№3) v. Portugal*, №25053/05, п. 35-43).

Рада адвокатів України в черговий раз наголошує, що порушення прав адвокатів та тиск на них з боку суддів ВАКС є неприпустимими в демократичній країні, яка орієнтується на євроінтеграційній позиції.

У контексті обговорення Рада адвокатів України дійшла висновків, що колегія суддів ВАКС (Маслов В.В., Строгий І.Л., Федорак Л.М.) під час розгляду справи № 760/26347/18 вчиняли дії, які позбавили права використовувати гарантовані адвокату процесуальні інструменти; унеможливили участь адвоката Авдеєнка В.А. в змагальному процесі, тим самим дискредитувавши його в очах клієнта тощо.

З огляду на наведене, за результатами розгляду звернень адвоката Авдеєнка В.А. щодо питань порушень суддями Вищого антикорупційного суду його професійних прав та гарантій адвокатської діяльності, враховуючи пропозиції та зауваження членів Ради адвокатів України про необхідність застосовувати суддями свої права крізь призму відповідних повноважень, керуючись приписами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Доручити Голові Ради адвокатів України Ізовітовій Л.П. направити до Президента України, Голови Верховної Ради України, Офісу Генерального прокурора, Ради суддів України, Вищої ради правосуддя, Міжнародної комісії юристів, Європейської асоціації суддів, Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЕ), Комісару Ради Європи звернення про вжиття заходів в межах повноважень щодо недопущення порушень прав людини на захист і професійних прав адвокатів в судовому процесі суддями ВАКС.

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**

2. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити заявника та на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України.

Голова Ради адвокатів України

Л.П. Ізовітова

Секретар Ради адвокатів України

І.В. Колесников

